

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr K. Schilder.

Medewerkers: Ds F. A. den Boeft, Helpman; Ds E. T. v. d. Born, Amersfoort; Drs R. H. Bremmer, Zwolle; Ds J. van Bruggen, Assen; Drs D. J. Buwalda, Kampen; Prof. P. Deddens, Kampen; Ds L. Doekes, Hilversum; Ds D. van Dijk, Groningen; Ds J. Francke, Rotterdam; P. Groen, Rotterdam; Prof. B. Holwerda, Kampen; K. v. Huizen, Groningen; A. Janse, Breda; Dr P. Jasperse, Leiden; Ds B. Jongeling, Apeldoorn; Ds H. Knoop, Rotterdam; Ds J. Meester, Haarlemmermeer; Mr J. Meulink, Enschede; Drs H. M. Mulder, Kampen; Dr G. K. Schoep, Den Haag; A. Schilder, Den Haag; Ds H. J. Schilder, Utrecht; Ds J. Smelik, Groningen; Dr H. Smilde, Groningen; Ds J. P. v. d. Stoel, Batavia; D. Stroom, Bussum; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia, Pa, U.S.A.; Prof. C. Veenhof, Kampen; Ds G. Visé, Kampen; Ds C. Vonk, Schiedam; Ds F. de Vries, 's-Gravenhage; Ds D. K. Wielenga, Rotterdam; A. Zijlstra, Groningen.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan: Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 14, Kampen
Adm.-adres: Oosterbaan & Le Cointre N.V. — Goes

Postrekening Nummer 406040 ten name van
BUREAU „DE REFORMATIE“ — GOES
Telefoon 2424

Abonnement: f4.— per half jaar bij vooruitbetaling
Voor het Buitenland en Ned. Indië f10.— per jaar
Advertenties: 10 cent per mm. Losse nummers 20 cent

INHOUD: Hoofdartikel: Wie weet, wat „pluriformiteit“ betekent? — Uit de Schrift: De geslagen herder en de verstrooide schapen (Mt. 26:31). — Op en om 'kerkplein': Valkenijacht. — Kerkelijk leven: Naar het Diensthuis teruggekeerd, 3. — Op verstooidenreis. — Nogmaals: Volten-Leenhouts. — „Nabij de verdwijning“? — Het Vrije

Volk over „Den Haag“. — Pop. Wetensch. Schetsen: De synode van Orange 529, 4 slot. — Pol. en Soc. leven: Prof. Anema en de anderen. — Groninger Brieven. — Perschoor: Ds C. G. Bos over „slotbalans der Haagse Synode“. — Kerknieuws.

Wie weet wat „pluriformiteit“ betekent?

HOOFDARTIKEL

We stellen ons voor, te voldoen aan veler verzoek om over „de kerk“ iets te gaan zeggen. Lang hebben we gearzeld; een van de redenen lag in het feit, dat ons blad er al zoo vaak over geschreven heeft. Maar men wees erop, dat de jongeren van heden niet meer kunnen bemachtigen wat in de periode vóór en na 1933 onzerzijds geschreven is over de kerk; terwijl de ouderen, die er wel kennis van dragen, allicht met nieuwe strijdleuzen in contact gekomen zijn, en dus een nieuwe bespreking wel zullen verlangen. We zijn ons bewust, dat we dingen gaan schrijven, die voor een deel al eerder onzerzijds zijn gepubliceerd¹⁾. Maar dit moge hiermee zijn verklaard en verontschuldigd.

Vooraf deze opmerking: we zullen geen reeks geven onder één vervolgnummer, maar telkens nieuwe artikelen onder een nieuw opschrift. En we behouden ons het recht voor, de regelmatige bespreking zoo noodig te „onderbreken“, indien actuele kwesties dit noodig maken.

Nu weet ieder meelevende, dat door velen de indruk wordt gewekt, alsof de pluriformiteit der kerk zoo iets als een vaststaande leer is. Men kan er vóór zijn; dan is men breed, en een man van „het gulden midden“. Men kan er tégen zijn; dan behoort men tot de „extremisten“, dweepers, verblinden. En zoo doet het wit-zwart-schema zijn dienst.

Maar wij stellen dezen keer de nuchtere vraag: weet men wel, wat bedoeld wordt met de pluriformiteit? Wij gelooven het niet.

Zeker, men kan ettelijke malen de pluriformiteitsleer hooren rangschikken onder de „gangbare leeringen“. Dr V. Hepp oordeelde (Almanak N.D.D.), dat verwerping dezer „leer“ betekende: snijden in het hart der Reformatie. Ook in zulke uitspraken ligt dus wel de stellige bewering opgesloten, dat er in dezen gangbare leeringen zijn. De vraag komt dus op: welke zijn dan die gangbare leeringen?

Bij het zoeken van een antwoord op deze vraag komt men voor niet geringe moeilijkheden te staan. Wij zullen niet spreken over de critiek, die de roomsche Pater Bensdorp op de door dr A. Kuyper geleverde beschouwingen heeft uitgebracht. Voor onze samenleving betekent het iets meer, dat ook van Gereformeerde zijde allerlei bedenkingen zijn ingebracht. Dat was trouwens het geval ook ten aanzien van Dr A. Kuyper's „Tractaat van de Reformatie der Kerken“. We noemen slechts de namen van L. Lindeboom, F. M. ten Hoor, H. Beuker, G. Doekes, allen te rekenen tot de ouderen. Men kan niet zomaar doen, alsof de opinies dezer voorgangers uit een vorige generatie als niet meetellende terzijde te stellen

zouden zijn. En Greijdanus is, bij de genoemde voorgangers te rekenen tot de „jongeren“. Ook hij stond bekend als een verklaard tegenstander van sommige op dr Kuyper's naam gestelde opvattingen inzake de pluriformiteit. Greijdanus' opvatting is reeds vóórdat hij het professoraat aanvaardde, door hem gepubliceerd in „Friesch Kerkblad“.

Reeds deze eenvoudige herinneringen wekken bij ieder een gevoel van twijfel aangaande de vraag, of wel de „pluriformiteit“ een „gevestigde“ leer is, die men niet weerspreken kan, zonder „extremist“ te moeten heeten.

Daar komt iets bij. Zoodra men nader op het leerbegrip der kerkelijke pluriformiteit ook maar éven ingaat, ontdekt men, dat in onderscheiden kwesties, welke voor elke mogelijke pluriformiteitsleer in elk geval kardinale betekenis hebben, onderscheiden theologen van gereformeerden huize uit elkaar gaan; ja, dat ze meermalen elkander vierkant tegenspreken.

Zoo is al vast een uiterst belangrijke vraag deze: is de „pluriformiteit der Kerk“ door God gewild? Op deze vraag geven sommigen een bevestigend, anderen een ontkennend antwoord.

Bevestigend wordt ze beantwoord bv. door Dr A. Kuyper, die eens aan Dr Gunning niet toegeven wilde, dat de pluriformiteit niet door God gewild zou zijn (Heraut, 20 Mei 1900). Kuyper achtte de waarheid Gods te rijk, en den schat des heils in Christus te weelderig, om..... in één menschenlijken vorm tot hun volledige openbaring te komen. Ten aanzien van dat laatste, zoo zal ieder dadelijk toegeven, zal wel niemand tot tegenspraak geneigd zijn. Zelfs 'n kerk, die over heel de wereld verspreid zou zijn, en alle geloovigen in één verband onder de zuivere belijdenis zou bevatten, zou daarmede nog niet Gods waarheid en den heilsschat tot „volledige“ openbaring doen komen; ook niet de ideale oecumenische kerk dus. Men zal ook zich oogenblikkelijk realiseeren, dat wat van een „kerk“ geldt, in dit geval (als het gaat over het volledig openbaren van de „waarheid Gods“) eveneens van de universiteit geldt; de vraag komt dus op: moet men op Kuyper's standpunt soms ook van de pluriformiteit der universiteit gaan spreken? Maar die vraag doet voorloopig niet ter zake. Voor het oogenblik constateeren we alleen maar, dat Dr Kuyper's uitspraak sprekend genoeg is: hij zegt op de hierboven gestelde vraag: ja.

Ontkennend daarentegen is de gestelde vraag beantwoord bv. door Dr G. Ch. Aalders. Toen in 1916 op een predikantenvergadering Dr A. G. Honig verklaarde, dat de pluriformiteit der Kerk voor een deel het werk is van Hem, die de veelzijdigheid mint, maar voor een ander deel het gevolg der zonde, stelde Dr Aalders, destijds predikant te Ermelo, daartegenover als zijn gevoelen, dat het eerste deel dezer stelling geschrapt moest worden en de pluriformiteit alleen te beschouwen is als een gevolg van de zonde. Aalders

ziet dus maar één factor, waar Honig er twee ontwaart. Natuurlijk kan men ook op Aalders' standpunt nog wel zeggen, dat God de pluriformiteit „gewild“ heeft; want in zekeren zin kan men zeggen, dat God ook de gevolgen der zonde „gewild“ heeft. Maar zulk „willen“ (toelaten, of straffend willen) is dan toch een ander „willen“ dan Honig bedoelde. Als Honig zegt: God mint de veelzijdigheid, dan is daar een „positief“ willen bedoeld. Een scheppend willen. Niet toelattend. En ook niet straffend. Een scheppend willen, dat positief goedkeurend is en dat uitdrukking geeft aan het welbehagen van den Schepper. Op dit punt zien we dus al dadelijk een werkelijke „gangbare leer“ ontbreken; alleen de inhoud der Confessie zelf is gangbaar.

Niet anders staat het met een tweede kernvraag, welke met de eerste samenhangt. Ze is deze: hebben diegenen gelijk, die de pluriformiteit betoogen op deze grond, dat de waarheid Gods te groot en te ruim is voor één kerkinstituut?

Ook deze vraag vindt bevestigende, maar eveneens ontkennende beantwoording.

Dat ze bevestigend beantwoord wordt is zooeven reeds ten aanzien van Dr A. Kuyper gebleken. Naast dezen noemen we nog Prof. Dr H. Bouwman (Bazuin, 7 Febr. 1913, 16 Juni 1916), Ds J. Jansen (Christelijke Encyclopaedie).

Ontkennend evenwel was het antwoord destijds van Dr K. Dijk, die in Heraut, Nr 3044, de meening afwees, als zou de pluriformiteit moeten beschouwd worden als een noodzakelijke fase in de ontwikkeling van Gods Kerk, en wel als zulk een ontwikkeling, waarin de volle openbaring van de „veelvuldige wijsheid“ Gods (vgl. Ef. 3:10) uitkomt. Alle gedachte — aldus Dr Dijk — alsof iedere kerk een stukje van de heerlijkheid Gods heeft ontvangen, moet worden losgelaten (vgl. Fabius, Kerkelijk Leven, pg. 85 ev.). Anders, aldus Dr Dijk, zou immers elke Reformatie te veroordelen zijn. „We hebben dan ook ernstig bezwaar tegen de stelling dat Gods waarheid te rijk is om in één belijdenis of in één kerkvorm te worden uitgedrukt en beleiden“. Mogen we — hetgeen wel niemand betwisten zal — hier de bedoeling van dat schrijven aldus vertolken, dat met „ten volle“ ditmaal iets anders bedoeld is dan „in adequate vorm“, dan is ook deze uitspraak een duidelijk ontkennend antwoord op de gestelde vraag.

Nog een andere vraag heeft hier zakelijk belang: ze is deze: wordt de Pluriformiteit in de formulieren van eenigheid onzer kerken geleerd, dan wel alleen maar toegelaten; houden deze formulieren er „ruimte voor open“, ja dan neen?

Wederom loopen de opinies ten zeerste uiteen. Honig staat op het standpunt: de pluriformiteit wordt in de confessie niet geleerd, wel toegelaten. In 1916 immers verdedigde de hoogleraar de stelling: „de artikelen 28, 29 en 30 van de „Belijdenis des Geloofs“ laten de opvatting toe, dat de ware (zichtbare) kerk zich gesplitst heeft in verschillende kerkelijke instituten, die in graad van zuiverheid verschillen (de Pluriformiteit der Kerk)“. En op de vraag: „wordt in de belijdenis de pluriformiteit geleerd?“ luidde toen zijn antwoord: neen; de stelling van daarenv. „beweert slechts, dat de daargenoemde artikelen der Confessie de Pluriformiteit toelaten“.

Tegenover dit „neen“ van dr A. G. Honig stond evenwel een „ja“ van dr K. Dijk. Zi. is de pluriformiteit

¹⁾ Met name geldt dit van dit eerste artikel plus wat nog volgen zal; we publiceerden de hoofdzaken ervan kort na den oorlog. Onderscheiden hebben ons gevraagd, door dit bezwaar ons niet te laten weerhouden; ze stelden voor alle lezers zekere volledigheid op prijs. We hebben trouwens nieuwe details ingelascht; bloote herhaling is dus niet geschied, wel uitbreiding.